

ПЕРЕДМОВА

Ноосферна людина – це людина майбутнього.
В. Вернадський

Глобальна криза, що охопила усі сфери земного життя, тісно взаємопов'язана з духовно-моральною кризою людини матеріалістичного світогляду, і, щонайголовніше, відсутністю належної уваги морально-духовній освіті та вихованню молодого покоління у сучасній школі всіх рівнів.

Один із шляхів вирішення цієї проблеми – ноосферизація освіти, формування космопланетарного світогляду, ноосферної моделі взаємодії особистості з довкіллям: іншими людьми, суспільством, Землею, Всесвітом.

Ноосферна освіта спрямована на виховання високодуховної людини епохи ноосфери – особистості ноосферного типу – Номо поосариєнс, яка, усвідомлюючи себе не тільки громадянином своєї країни, але й Землі і Всесвіту, відчуває свою духовно-моральну відповідальність за космопланетарний світ, спрямована на підтримку і збереження життя на планеті й у Космосі, і яка зможе духовно долучатися до утворення ноосферної цивілізації* майбутнього.

Ноосферна освіта розглядає людину у ноосферному вимірі як цілісність: єдність космічного і земного начал.

НООСФЕРНИЙ ВИМІР ЛЮДИНИ – це космопланетарний вимір**, рівень Ноосферного (Духовного) Розуму, Духовного буття

---

* Вперше описав ноосферну цивілізацію Землі у своїх науково-фантастичних творах видатний учений і письменник, послідовник вчення В. Вернадського І. Єфремов (див.: Єфремов І. Туманность Андромеды / И. Ефремов. – М., 1984; И. Ефремов. Час быка / И. Ефремов. – М., 1990.). Одним із перших в Україні, хто розробив теоретичні основи переходу до ноосферної цивілізації на духовних засадах, був видатний український філософ і мислитель О. Бердник (1926–2003), творчість і діяльність були спрямовані на духовне перетворення і трансформацію як України, так і всієї людської цивілізації.

** Значний внесок у розуміння космопланетарної сутності природи людини зробили М. Бердяєв, К. Вентцель, В. Вернадський, К. Цюлковський, О. Чижевський, П.Т. де Шарден та ін., які розглядали людину як єдність космічної і земної форм життя. Ідеї космопланетарної сутності людини знайшли своє відображення у роботах учених II пол. XX–XXI ст.: А. Акімова, І. Александрова, О. Базалука, В. Беха, І. Беха, І. Бондаревич, С. Гроффа, Є. Зеленова, В. Казначєєва, М. Мамардашвілі, Р. Моуді, С. Подмазіна, Є. Спіріна, Г. Шипова та ін.

людини як «громадянина Землі і Всесвіту» (М. Реріх), як «земне вираження» його космічного виміру, ...прояв фундаментальної єдності універсуму» [1, с. 34, с.77] – планетарно-космічної всеєдності.

Ноосферний вимір – це єдність горизонтального (планетарного, психофізичного) і вертикального (космічного, духовного) вимірів людини, які під час її духовного зростання зливаються в єдине ціле, і у результаті відбувається біопсиходуховний синтез – формується нова людина з ноосферним рівнем свідомості, яка гармонійно розвивається з космопланетарним світом, утворюючи з ним коеволюційну співтворчу єдність.

Планетарний вимір як складова ноосферного виміру охоплює такі особливості людини:

- домінування духовних потреб і цінностей;
- постановки перед собою високих духовних цілей;
- знання своїх здібностей і можливостей, прагнення до особистісної творчої самореалізації на благо світу;
- вміння керувати динамікою розвитку своєї особистості і проєктувати своє майбутнє;
- сформовану внутрішню потребу, самомотивацію у сталому духовному самопізнанні, саморозвитку, самовдосконаленні, самовизначенні, самоактуалізації, самореалізації;
- розуміння ролі і значення духовності у житті та еволюції людини та світу.

Космічний, вертикальний вимір, спрямований на виховання людини як громадянина космопланетарного світу, охоплює:

- формування космопланетарного світогляду, в основі якого лежить усвідомлення нерозривної інформаційно-енергетичної єдності Усього Суцього, згідно з яким людина і Всесвіт утворюють Єдиний Світ, в якому людина (мікрокосм) є відтворенням Всесвіту (макрокосму);
- розуміння людиною своєї особистої відповідальності за усе, що відбувається на Землі і в Космосі;
- усвідомлення єдності космічного і фізичного світу, органічну інформаційно-енергетичну взаємозалежність земного і космічного життя (О.Чижевський) як єдиного цілого [2; 3];

- усвідомлення, що вищий смисл життя землянина – стати свідомо творчою силою Землі і Всесвіту: вдосконалювати себе і космопланетарний світ на ноосферних, духовних засадах.

Отже, особистість у ноосферному вимірі – це космопланетарний феномен, високодуховна людина, яка, досягнувши гармонії між духом, душею і тілом, між собою та світом, «включена у вседність універсуму» (В. Казначеев) [1, с. 34].

На наш погляд, саме духовно-зорієнтована ноосферна освіта спроможна безкровно змінити наше суспільство: зробити його більш людським і досконалим через трансформацію, перетворення свідомості людини з егоцентричного до космопланетарного рівня: сформувати усвідомлення своєї інформаційно-енергетичної цілісності і єдності з космопланетарним Світом, почуття відповідальності «за світ і себе у світі» (М. Бердяєв).

Література

1. Казначеев В. П. Космопланетарный феномен человека: Проблемы комплексного изучения / В. П. Казначеев, Е. А. Спирин. – Новосибирск: Наука, 1991. – 304 с.
2. Чижевский А. Л. Земное эхо солнечных бурь / А. Л. Чижевский. – 2-е изд. – М.: Мысль, 1976. – 367 с.
3. Чижевский А. Л. На берегу Вселенной. Воспоминания о К. Э. Циолковском / А. Л. Чижевский. – М.: Айрис-Пресс, Айрис-Дидактика, 2007. – 448 с.